

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ “ЛА СТРАДА-УКРАЇНА”
(суб’єкт надання освітніх послуг згідно з КВЕД 85.59:
академічне навчання, діяльність курсів з підвищення кваліфікації
у Національному класифікаторі України)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Президентка Громадської
організації “Ла Страда-Україна”


_____ К.В. Черепаха
“10” 01 2022 р.



ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
КУРСУ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
«Базові навички медіатора/медіаторки в закладах освіти. Створення та
координація діяльності служб порозуміння з числа учнів/учениць для
впровадження медіації за принципом «рівний – рівному/рівна – рівній»»
(модуль 2)

1,6 кредита ЄКТС (48 академічних годин)

Програма підвищення кваліфікації для педагогічних працівників/працівниць

*Програма відповідає вимогам постанови Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 №800 зі змінами,
внесеними згідно з постановою Кабінету Міністрів України №1133 від 27.12.2019*

Розробники:

Андрєєнкова В.Л., Войцях Т.В.,
Дацко О.В., Левченко К.Б., Лунченко Н.В.

Профіль освітньої програми курсу підвищення кваліфікації «Базові навички медіатора/медіаторки в закладах освіти. Створення та координація діяльності служб порозуміння з числа учнів/учениць для впровадження медіації за принципом «рівний – рівному/рівна – рівній»» (модуль 2)	
<i>Обсяг навчального навантаження</i>	1,6 кредита ЄКТС (48 академічних годин)
<i>Заклад освіти/суб'єкт підвищення кваліфікації</i>	Громадська організація “Ла Страда-Україна” (суб'єкт надання освітніх послуг згідно з КВЕД 85.59: академічне навчання, діяльність курсів з підвищення кваліфікації у Національному класифікаторі України)
<i>Рівень програми</i>	Підвищення кваліфікації керівників і працівників закладів та установ освіти (незалежно від їхньої кваліфікаційної категорії). Розвиток загальних (базових), професійних та фахових (спеціальних) компетентностей у фахівців протягом життя (у системі неперервної освіти). Програма може впроваджуватися також у закладах післядипломної освіти у вигляді навчального (тематичного) модуля у складі програми курсів підвищення кваліфікації фахівців або програми стажування.
A	Мета програми
	Освітня програма розроблена з метою підготовки медіаторів/медіаторок-координаторів/координаторок служб порозуміння з числа педагогічних працівників для впровадження медіації за принципом «рівний-рівному/рівна-рівній» в закладах освіти
B	Характеристика програми
1.	<i>Функціональна спрямованість</i> Розвиток загальних (базових, ключових) компетентностей для навчання протягом життя. Розвиток професійних компетентностей та формування фахових (спеціальних) компетентностей. Розвиток у практичних психологів закладів освіти загальних (ЗК.01, ЗК.02, ЗК.03, ЗК.04, ЗК.05, ЗК.06, ЗК.07, ЗК.08, ЗК.09) та професійних (А1-А4, Б1-Б4, В1-В4, Г1-Г2, Г1-Г3, Д1-Д3, Е1-Е2) компетентностей відповідно до професійного стандарту “Практичний психолог закладу освіти”
2.	<i>Фокус програми</i> Предметом програми є актуальні теоретичні, методичні та практичні питання формування компетентностей у слухачів/слухачок курсу щодо

		застосування відновного підходу та формування відновлювальної культури в освітньому середовищі.
3.	<i>Орієнтація програми</i>	Програма орієнтована на розвиток та удосконалення: - у керівників та педагогічних працівників загальних (базових, ключових), професійних (трудова) компетентностей та формування фахових (спеціальних) компетентностей, спрямованих на розвиток здатності використовувати ресурсні можливості відновних практик та впроваджувати відновлювальну культуру в професійній діяльності; - у практичних психологів закладів освіти загальних (ЗК.01, ЗК.02, ЗК.04, ЗК.05, ЗК.06, ЗК.07, ЗК.08, ЗК.09) та професійних (А1-А4, Б1-Б4, В1-В4, Г1-Г2, Г1-Г3, Д1-Д3, Е1-Е2) компетентностей відповідно до професійного стандарту “Практичний психолог закладу освіти”
4.	<i>Особливості та відмінності</i>	Освітня програма передбачає проведення навчальних занять за очною або очно-дистанційною формою загальним обсягом 1,6 кредита ЄКТС (48 академічних годин). Навчання за означеною освітньою програмою курсу підвищення кваліфікації має/мають право здійснювати: - фахівці, які пройшли спеціальну підготовку та здобули й підтвердили наявність відповідних компетентностей для її викладання; - фахівці, які пройшли навчання у обсязі не менше 90 ак.год. за програмами, зокрема розробленими ГО “Ла Страда-Україна”, з підготовки викладачів/тренерів у сфері відновного підходу та/або медіаторів, що підтверджується відповідним(и) сертифікатом(ами). Типовий навчальний план курсу складається з 4 фахових підмодулів та діагностико-аналітичного підмодуля. Теоретичні та практичні матеріали курсу об’єднані за ознакою відповідності змісту, меті та навчальним завданням програми. Програма передбачає використання інтерактивних методів і технік навчання дорослих та має практичне спрямування. За результатами навчання видається сертифікат про підвищення кваліфікації за означеною освітньою програмою обсягом 1,6 кредита ЄКТС (48 академічних годин). Обов’язковою умовою отримання сертифіката є:

		<ul style="list-style-type: none"> - проходження всіх підмодулів (навчальних елементів) та засвоєння теоретичних і практичних матеріалів програми у повному обсязі; - виконання завдань кейс-навчання та участь у практикумах для закріплення/розвитку практичних умінь і навичок; - успішне виконання умов поточного та підсумкового контролю; <p>Очно-дистанційна форма навчання передбачає наявність технічного забезпечення в усіх учасників освітнього процесу, доступ до мережі Інтернет та наявність у викладача(ів) та слухачів курсу достатнього рівня володіння технологіями дистанційного навчання, а також високий рівень мотивованості, самоконтролю та самоорганізації навчального процесу.</p>
5.	<i>Цільова група</i>	<p>Керівники і працівники закладів та установ освіти, соціальної роботи (<i>незалежно від їхньої кваліфікаційної категорії</i>).</p> <p>Надавачі соціальних послуг, студенти, представники громадської сфери.</p>
С	Професійні вимоги та продовження навчання	
1.	<i>Професійні вимоги (компетенції)</i>	<p>Визначаються атестаційними вимогами та/або посадовою інструкцією/посадовими обов'язками, професійними (фаховими) стандартами.</p> <p>Для практичних психологів закладів освіти додатково визначаються професійним стандартом “Практичний психолог закладу освіти”, затвердженим наказом Міністерства економіки від 24.11.2020 № 2425 (внесено до Реєстру професійних стандартів 26.11.2020).</p>
2.	<i>Продовження навчання</i>	<p>Програма передбачає можливість подальшого розширення чи поглиблення професійних знань, умінь та навичок у системі формальної, неформальної чи інформальної освіти.</p>
Д	Стиль та методика навчання	
3.	<i>Підходи до викладання та навчання</i>	<p>Оновлення та поповнення наявних загальних професійних та/або фахових знань у процесі їх практичного застосування і обміну досвідом.</p> <p>Навчання проходить за очною або очно-дистанційною формою з використанням інформаційних та web-технологій.</p> <p>Основні аудиторні форми організації навчання: навчальний тренінг, кейс-навчання</p>

		<p>Також, освітня програма передбачає використання й інших інтерактивних форм групової взаємодії, методів і технік навчання дорослих під час навчального тренінгу (інтерактивні лекції, практикуми, мозковий штурм, брейнстормінг, ділові та рольові ігри, індивідуальна робота з роздатковими та/або інформаційними матеріалами, робота в міні-групах, творчі завдання тощо).</p> <p>За межами аудиторних форм навчання, що відображаються у типовому навчальному плані, передбачено години самостійної роботи слухачів/слухачок курсу для творчого переосмислення отриманих знань, розвитку умінь і навичок самонавчання і саморозвитку.</p> <p>Навчально-методичне забезпечення освітньої програми представлено навчально-методичними посібниками, матеріалами для практичної роботи та кейс-навчання слухачів/слухачок курсу (активні посилання на офіційні документи, алгоритми, відеоматеріали, презентації, кейси (практичні вправи на вирішення ситуації), опис та інструкції для виконання творчих завдань, рольових/ділових ігор та роботи з кейсами, роздаткові та методичні матеріали; бланки тестів для вхідного і поточного контролю та анкети підсумкового контролю тощо), а також списком рекомендованих джерел відповідно до теми/питань, що розглядаються.</p>
4.	<p><i>Система оцінювання процесу та результатів навчання</i></p>	<p>В процесі навчання за програмою для оцінювання ефективності освітнього процесу та поточних результатів (групової динаміки) передбачено застосування методик діагностики, самодіагностики, а також організація зворотного зв'язку (рефлексії) від слухачів/слухачок курсу після виконання практичних вправ та за результатами навчання.</p> <p>Діагностико-аналітичний модуль програми передбачає виконання слухачами/слухачками курсу <i>очної або очно-дистанційної форми навчання</i> вхідного та вихідного анкетування, виконання завдань поточного контролю та/або заповнення рефлексивних листів, інші методи формульованого оцінювання та ефективного зворотного зв'язку.</p> <p>Результати підсумкового контролю оцінюються за шкалою «зараховано/не зараховано».</p> <p>Успішне виконання умов поточного та підсумкового контролю є підставою для видачі сертифіката про</p>

		підвищення кваліфікації за цією освітньою програмою обсягом 1,6 кредита ЄКТС (48 академічних годин).
Е	Програмні компетентності	
1.	<i>Загальні (базові)</i>	<p>Після проходження навчання з підвищення кваліфікації за цією освітньою програмою слухачі/слухачки мають такі загальні (базові) компетентності:</p> <ul style="list-style-type: none"> - здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; - здатність застосовувати отримані знання в практичних ситуаціях; - вміння швидко реагувати під час вирішення професійних та/або життєвих ситуацій з урахуванням нових умов та обставин; - здатність приймати обґрунтовані й виважені рішення; - вміння та здатність аналізувати отриману інформацію із різних джерел та представляти її у доступній усній чи письмовій формі; - здатність та готовність діяти на основі етичних міркувань (мотивів); - готовність проявляти ініціативу щодо розвитку нетерпимого ставлення до проявів насильницької поведінки; - здатність діяти соціально відповідально та свідомо; - вміння і готовність взаємодіяти та працювати в команді; - вміння планувати, організовувати, контролювати, оцінювати та аналізувати результати власної професійної діяльності; - здатність забезпечувати якість виконуваних робіт; - здатність до навчання та самоосвіти впродовж життя; - прагнення до професійного та особистісного здоров'я, емоційної рівноваги; - готовність та здатність сприяти створенню безпечного для дитини освітнього середовища
2.	<i>Фахові (спеціальні)</i>	<p>Після проходження навчання з підвищення кваліфікації за цією освітньою програмою слухачі/слухачки мають такі фахові (спеціальні) компетентності:</p> <ul style="list-style-type: none"> - знати державну політику щодо миробудування;

- знати та розуміти базові поняття миробудування, конфліктології, відновного підходу та вільно оперувати ними;
- знати нормативно-правові акти щодо застосування медіації в закладах освіти;
- розуміти та уміти пояснити іншим зміст основних понять курсу: «конфлікт», «насильство», «булінг», «безпечне освітнє середовище», «відновні практики», «відновний підхід», «медіація» та інші;
- знати і обґрунтовувати обмеження застосування медіації;
- знати та застосовувати методологію профілактики конфліктів у закладах освіти;
- знати і розуміти методологічні аспекти застосування медіації та відновних практик у закладах освіти;
- знати і вирізняти етапи вирішення конфліктів;
- знати принципи, засоби, методи збору, систематизації, узагальнення і використання інформації під час медіаційних зустрічей;
- знати і розуміти особливості відновлювальної комунікації;
- знати принципи і етапи проведення медіації;
- знати і розуміти методологію проведення техніки «Коло»;
- знати і розуміти організаційно-методичні та психолого-педагогічні аспекти поняття та практики миробудування;
- знати шляхи впровадження відновного підходу в закладах освіти та повсякденному житті;
- розуміти механізм створення та координації служб порозуміння з числа учнів/учениць для впровадження медіації за принципом «рівний-рівному/рівна-рівній»;
- знати і застосовувати інтерактивні технології освітньої діяльності.
- застосовувати відновний підхід, відновні практики та техніки відновлювальної комунікації в професійній діяльності, зокрема, для вирішення або профілактики конфліктів;
- знати та популяризувати цінності і принципи медіації як інструменту вирішення конфліктів, що базується на врахуванні інтересів сторін;
- застосовувати конструктивні стратегії поведінки в конфлікті;
- володіти та застосовувати навички ефективної

		<p>комунікації у професійній та особистісній взаємодії з іншими, у тому числі зі сторонами конфлікту;</p> <ul style="list-style-type: none"> - розуміти та усвідомлювати важливість взаємодії дорослих (фахівців, батьків) і дітей у вирішенні конфліктів та миробудуванні; - розуміти та застосовувати правила своєчасного відновлення/стабілізації емоційного стану у взаємодії з різними цільовими групами; - використовувати та обґрунтовувати ресурсні можливості відновних практик для профілактики та вирішення конфліктів мирним шляхом у відповідних функціональних зонах професійної діяльності; - впроваджувати отриманий досвід та/або створювати власні оригінальні творчі продукти на основі представленого досвіду в професійній практиці або особистій життєдіяльності.
Зміст та навчальні елементи Програми		
<p><i>Підмодуль 1. Відновний підхід. Миробудування (4 ак.год)</i></p> <p>Поняття відновного підходу. Актуальність впровадження відновного підходу в закладах освіти. Практична вправа «Знайди рішення ситуації з позиції відновного підходу». Практична вправа.</p> <p>Поняття “мир”, “миробудування”. Роль педагога/педагогині у миробудуванні. Практична вправа «Портрет педагога/педагогині-миротворця».</p> <p><i>Підмодуль 2. Запобігання та протидія насильству. Основи конфліктології (6 ак.год.)</i></p> <p>Поняття «жорстоке поводження», «насильство», «домашнє насильство», «булінг». Практична вправа «Вгадайте поняття». Поняття «конфлікт». Типологія конфліктів. Практична вправа «Позитив та негатив від конфлікту» . Структура конфлікту. Трикутник «Ставлення–Поведінка–Суперечність». Стадії розвитку конфлікту. Формула конфлікту. Причини конфліктів. Позиції та інтереси. Практичні вправи.</p> <p>Підходи до вирішення конфліктів. Стили вирішення конфліктів. Практична вправа. Етапи вирішення конфлікту. Картографія конфлікту. Практична вправа «Вирішуємо конфлікт».</p> <p>Конфлікти в закладах освіти. Практична вправа «Особливості конфліктів в закладах освіти».</p> <p><i>Підмодуль 3. Комунікативні навички медіатора/медіаторки. Відновні практики (8 ак.год)</i></p> <p>Комунікативні навички медіатора/медіаторки. Відновлювальна комунікація. Активне слухання. Практична вправа. Формулювання запитань. Практична вправа. Перефразування та резюмування. Практична вправа «Змійка». Техніка «Я-твердження». Практична вправа. Навички ефективного зворотного зв'язку. Практична вправа «Відновлювальна</p>		

комунікація. Спілкування з дитиною, яка поводить себе агресивно, проявляє насильницькі дії» (рольова гра).

Відновні практики: соціально-педагогічний потенціал. Класифікація відновних практик.

Підмодуль 4. Теорія та практика медіації (14 ак.год.)

Поняття «медіація», «медіатор/медіаторка» Принципи медіації. Правила медіації. Медіація. Суд. Терапія. Фасилітація. Переговори. Посередництво.

Практична вправа. Етапи медіації. Практична вправа «Збери таблицю. Пазли». Відеомодуль «Медіація» (практикум).

Етичні засади діяльності медіатора/медіаторки. Етичний кодекс медіатора. Практична вправа «Портрет медіатора/медіаторки».

Вступне слово медіатора/медіаторки (практикум).

Практика медіації (робота в групах, рольова гра-симуляція “Медіація: вирішуємо конфлікти”).

Зворотний зв'язок за результатами проведених медіацій. Обговорення складних моментів під час рольових ігор. Корисні поради. Як протистояти маніпуляції під час медіації.

Техніка «Коло». Правила. Типологія Кіл. Коло цінностей. Тематичне коло. Коло вирішення конфліктів. Практикум.

Підмодуль 5. Медіація однолітків. Механізми створення та організація роботи служби порозуміння (6 ак.год.)

Медіація однолітків. Посередництво. Практична вправа «Відновлювальні окуляри». Критерії відбору ситуацій для проведення медіації.

Найкращий досвід впровадження шкільної медіації.

Механізми створення та організація роботи служби порозуміння в закладах освіти та в громаді. Практична вправа

Особливості діяльності служби порозуміння в змішаному форматі (онлайн/офлайн).

Підмодуль 6. Методичне забезпечення впровадження відновних практик та служби порозуміння в закладі освіти (4 ак.год.)

Шляхи популяризації діяльності з впровадження відновлювальної культури в закладі освіти (практикум). Практична вправа «Відновлювальна архітектура».

Моніторинг діяльності медіатора/координатора служби порозуміння. Ведення документації. Практична вправа. Планування подальшої діяльності (практикум).

Формування стресостійкості медіатора/медіаторки. Практична вправа.

Діагностико-аналітичний модуль (6 ак. год.)

Вхідне тестування.

Поточний контроль

Підсумковий контроль (вихідне тестування, рефлексивний лист)

G

Програмні результати навчання

- знання та розуміння базових понять миробудування, конфліктології, відновного підходу;
- знання та уміння визначати види насильства;
- уміння ідентифікувати (вирізняти) конфлікти серед таких соціальних явищ як насильство, домашнє насильство, гендерно зумовлене насильство, булінг, жорстоке поводження;
- знання класифікації відновних практик за сферами їх впровадження та розуміння їх соціально-педагогічного потенціалу й особливостей застосування в роботі з дітьми і дорослими;
- уміння та готовність вирішувати конфлікти мирним шляхом;
- уміння та готовність дотримуватися принципів миробудування;
- уміння та готовність застосовувати відновний підхід, відновні практики та техніки відновлювальної комунікації в професійній діяльності, зокрема, для вирішення або профілактики конфліктів;
- готовність і здатність проводити профілактичну роботу щодо виникнення конфліктів у закладах освіти;
- уміння та готовність проводити медіації і Кола;
- уміння та здатність дотримуватися етичних норм, поважати права сторін конфлікту, створювати можливості для пошуку компромісу;
- уміння і здатність бути неупередженими та об'єктивними під час проведення медіації, дотримуватися принципів медіації;
- уміння забезпечувати дотримання основних прав сторін під час проведення медіації;
- уміння та готовність застосовувати ефективні комунікативні навички, необхідні для проведення медіації;
- уміння і готовність надавати консультації та пояснення сторонам для пошуку взаємоприйняттого рішення;
- уміння та здатність дотримуватися принципу конфіденційності, зокрема, щодо інформації, отриманої під час медіації;
- готовність популяризувати цінності і принципи медіації як інструменту вирішення конфліктів, що базується на врахуванні інтересів сторін;
- здатність та уміння відмовитися від здійснення медіації, якщо наявні обставини не дозволяють її проводити об'єктивно по відношенню до сторін або у випадку, коли конфлікт не може бути врегульовано за допомогою медіації;
- уміння проводити попередню формальну оцінку ризиків, управляти встановленими ризиками під час процесу медіації тощо;
- уміння організувати та координувати службу порозуміння з числа учнів/учениць для впровадження медіації за принципом «рівний-рівному/рівна-рівній»;
- уміння та готовність проводити заняття із застосуванням інтерактивних форм і методів роботи;
- готовність та здатність розвивати власну конфліктологічну компетентність
- здатність і готовність застосовувати правила своєчасного

відновлення/стабілізації емоційного стану у взаємодії з різними цільовими групами;

- готовність впроваджувати отриманий досвід та/або створювати власні оригінальні творчі продукти на основі представленого досвіду в професійній практиці або особистій життєдіяльності.

**Типовий навчальний план
курсу підвищення кваліфікації**

**«Базові навички медіатора/медіаторки в закладах освіти. Створення та координація діяльності служб порозуміння з числа учнів/учениць для впровадження медіації за принципом «рівний – рівному/рівна – рівній»»
(модуль 2)**

Форми навчання: очна, очно-дистанційна

1,6 кредита ЄКТС (48 академічних годин)

№	Назва модуля і тем	Всього год.	Навчальний тренінг	Кейс-навчання	Практикум	Рольова гра
1.	<i>Підмодуль 1.</i> Відновний підхід. Миробудування	4	2	1	1	-
2.	<i>Підмодуль 2.</i> Запобігання та протидія насильству. Основи конфліктології	6	3	1	2	-
3.	<i>Підмодуль 3.</i> Комунікативні навички медіатора/медіаторки. Відновні практики	8	4	2	-	2
4.	<i>Підмодуль 4. Теорія та практика медіації (14 ак.год.)</i>	14	8	-	-	6
4.1.	Теорія медіації. Етичні засади діяльності медіатора/медіаторки.	4	4	-	-	-
4.2.	Практика медіації	6	-	-	-	6
4.3.	Техніка “Коло”	4	4	-	-	-
5.	<i>Підмодуль 5.</i> Медіація однолітків. Механізми створення та організація роботи служби порозуміння	6	3	-	3	-
6.	<i>Підмодуль 6.</i> Методичне забезпечення впровадження відновних практик та служби порозуміння в закладі освіти	4	2	-	2	-

7.	Діагностико-аналітичний модуль	6	-	-	6	-
7.1.	Вхідне тестування.	<i>1</i>	-	-	<i>1</i>	-
7.2.	Поточний контроль	<i>3</i>	-	-	<i>3</i>	-
7.3.	Підсумковий контроль. Вихідне тестування, рефлексивний лист.	<i>2</i>	-	-	<i>2</i>	-
	Всього годин	48	22	4	14	8

Список використаних та рекомендованих джерел

1. Агресія. Анексія. Конфлікт. Соціально-педагогічна та психологічна відповідь на виклики для дітей: методичні рекомендації для педагогів дошкільних навчальних закладів. Київ: Агентство «Україна», 2016. 100 с.
2. Деякі питання щодо створення у 2019/2020 н.р. безпечного освітнього середовища, формування в дітей та учнівської молоді ціннісних життєвих навичок : Лист Міністерства освіти і науки України від 27.06.2019 за № 1/9-414. URL: <https://drive.google.com/drive/u/1/folders/1zyb5hAeCY9YcBXiWRmpaATNvQlxrrh5R> (дата звернення 21.09.2021).
3. Жінки. Мир. Безпека: Інформаційно-навчальний посібник з гендерних аспектів конфліктів для фахівців сектору безпеки/ Л. Г.Ковальчук, Л. І. Козуб, К. Б.Левченко та інші. Київ, 2017. 264 с.
4. Конвенція про права дитини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021 (дата звернення 22.12.2019).
5. Методичні рекомендації щодо запобігання та протидії насильству : Лист Міністерства освіти і науки України від 18.05.2018 року №1/11 – 5480. URL: <https://drive.google.com/drive/u/1/folders/1zyb5hAeCY9YcBXiWRmpaATNvQlxrrh5R> (дата звернення 21.09.2021).
6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню) : Закон України від 18.12.2018 року за № 2657-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19> (дата звернення 21.09.2021).
7. Про забезпечення рівних прав жінок та чоловіків : Закон України від 08.09.2005 за № 2866-IV. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15> (дата звернення 21.09.2021).
8. Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі : Постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 року за № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-%D0%BF> (дата звернення 21.09.2021).
9. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 за № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення 21.09.2021).
10. Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001 за № 2401-III. URL: [http:// https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14](http://https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14) (дата звернення: 22.09.2021).
11. Про медіацію. Закон України від 16.11.2021 за № 1875-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text> (дата звернення 10.01.2022).
12. Рекомендації для закладів освіти щодо застосувань норм Закону України щодо протидії булінгу : Лист Міністерства освіти і науки України від 29.01.2019 року за № 1/11-881.

URL: <https://drive.google.com/drive/u/1/folders/1zyb5hAeCY9YcBXiWRmраATNvQ1xrrh5R> (дата звернення 22.09.2021).

13. Психологічна допомога дітям у кризових ситуаціях: методи і техніки : методичний посібник / за ред. З. Г. Кісарчук. Київ: Логос, 2015. 232 с.
14. Розбудова миру. Профілактика і вирішення конфлікту з використанням медіації: соціально-педагогічний аспект: навч.-метод. посібник. Київ: ФОП Стеценко В.В., 2016. 192 с.
15. Створення системи служб порозуміння для впровадження медіації за принципом «рівний-рівному/рівна-рівній» та вирішення конфліктів мирним шляхом у закладах освіти : навчально-методичний посібник. Київ : ФОП Нічога С. О., 2018. 174 с.